

MUHAMMAD YUSUF HAYOTI VA IJODIGA NAZAR

Sultonova Nursulu Tagay qizi

Toshkent viloyati O'rta Chirchiq tumani

41-maktab Ona tili va Adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Bu maqolada Muhammad Yusuf hayoti va ijodi, u haqidagi yozuvchilar e'tirofi va vatan mavzusidagi she'rlari bilan tanishishingiz mumkin.

Kalit so'zlar: Shoir ijodi, mahorat, qo'shiq, insoniylik, fazilat, Vatanparvarlik xissi, namuna.

Bugun biz she'rlari kabi sodda va samimiy inson, o'z she'rlarida vatan, ona, do'stlik va muhabbat haqida kuylagan inson o'zbekning otashqalb farzandi Muhammad Yusuf haqida so'zlashamiz. U ijod maydoniga o'zbek do'ppisi bilan kirib keldi. U nima uchun o'zbeklar do'ppi kiymay qo'yganidan hayratlandi. Axir kiyaman desa bizda do'ppilarning turli xillari bor-ku. Yoki u bugunga kelib boshimizga og'irlik qilib qoldimi? Yo bo'lmasa hech o'zimizga mos do'ppi topolmayapmizmi? Xulosa esa quvonarli emas - hamma gap mos do'ppi yo'qligida emas, hamma gap uni kiyishga loyiq inson qolmaganidadir. Ha, Muhammad Yusuf shunday yozar edi. Oqni oq, qorani qora, uning sherlarida zo'rma-zo'rakilik, yolg'on, laganbardorlik yo'q edi. U o'zining qisqa hayoti davomida ko'plab she'rlar yaratdi. Uning bu hayot yo'lini Pushkinning Bayron haqidagi so'zlari bilan izohlash mumkin; " U o'z she'rlarida ixtiyorsiz tarzda she'riyatning zavqi-shavqi ila iqrorklik bildirgan".

Muhammad Yusuf shoir, ijodkor, dostonnavis, ona diyor kuychisi istiqloq kuychisi 26 Apr 1954, Andijon viloyati, Marhamat tumani, Qovunchi qishlog'ida tavallud topgan 31 Jul 2001, Andijon viloyati, Marhamat tumani, Qovunchi qishlog'ida vafot etgan 91294 marta ko'rildi Muhammad Yusuf asarlari: Barcha asarlari She'rlari Muhammad Yusuf 1954 yil 26 aprelda Andijon viloyatining Marhamat tumanidagi Qovunchi qishlog'ida dehqon oilasida tug'ilgan. O'rta maktabni tugatgach, Respublika Rus tili va adabiyoti institutida o'qib, uni 1978 yilda bitirdi. Shoir 1978-1980 yillarda Kitobsevarlar respublika jamiyatida, 1980-1986 yillarda «Toshkent oqshomi» gazetasida, 1986-1992 yillarda G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyatida, 1992-1995 yillarda «O'zbekiston ovozi» gazetasida, O'zbekiston Axborot agentligida ishladi, 1995-1996 yillarda Davlat va jamiyat qurilish akademiyasida o'qidi. 1997 yildan boshlab O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasi raisi o'rinbosari lavoshmida ishladi. M. Yusuf O'zbekistondagi eng yosh xalq shoiri (1998) hisoblanadi. Uning dastlabki she'rlari «O'zbekiston adabiyoti va san'ati» ro'znomasida 1976 yilda chop etilgan edi. Bevaqt o'lim shoirni oramizdan olib ketdi. Kitoblari va she'rlari: «Tanish teraklar» (1985, birinchi to'plami), «Bulbulga bir gapim bor» (1987), «Iltijo» (1988),

«Uyqudagi qiz» (1989), «Halima enam allalari» (1989), «Ishq kemasi» (1990), «Ko'nglimda bir yor» (1990), «Bevafo ko'p ekan» (1991), «Erka kiyik» (1992), «Osmonimga olib ketaman», «Kumush», «Kokilingni kim kesdi», «Aldov», «Turkman qiz», «Yur, Muhammad, ketdik bu yerdan», «Yolg'onchi yor», «Qora quyosh» (doston) va boshqalar.¹

Muhammad Yusuf she'rlarida o'lmas mavzulardan bir bo'lgan vatan mavzusi asosiy o'rinni egalagan bo'lib. U vatanni qanday qilib balandparvoz gaplariz sevish mumkinligini sherlari orqali ko'rsatib berdi. Shoir ijodida bu mavzusidagi she'rlar o'zgacha ohang va takrorlanmas misralarda jo bo'lganligi sababli yorqin va ta'sirchan deyishimiz mumkin. Ya'ni shoir lirikasida hech kim tasavvur qilmagan lekin mos keladigan tashbehlarni, o'xshatishlarni ko'ramiz. Bunday o'xshatishlar boshqa hech bir ijodkor she'riyatida uchramasligini shoir asarlarning o'ziga xos baddiy tili deyishimiz mumkin. Masalan, vatan haqida yozgan shoirlarning hech biri hali vatanni onaga, singilga o'xshatgan emas yoki vatanning tol beshikdan boshlanishini faqat shu ijodkorgina o'z asarida ilk bor qo'llagan.

Vatanning bog' –rog'larini, so'lim go'shalarini tarannum etganlar ko'pdir. Lekin hech kim vatanni "yuragimning olampanohi" deb uning "bukri bir jiydasining shoxi" ni kuylagan emas. Va yoki "tilimning ostida navvot - zarimsan, sen mening yagona payg'ambarimsan" degan tashbehlarni Muhammad Yusuf she'riyatidagina ko'rishimiz mumkin.

Ko'hna tol beshikdan boshlangan olam,
Senga iddaolar qilmay sevaman.
Bir kuni singlim deb,
Bir kuni onam - Vatan,

Iste'dodli shoir Muhammad Yusuf rostgo'y shoir, halol va pokiza qalb egasi edi. Shoir muhabbat haqida kuylaydimi, bevafo yor haqida qo'shiq to'qiydimi yoki tariximiz sahifalarini qalamga oladimi, ularda hamisha hayotga, haqiqatga hamnafaslik sezilib turadi. Uning she'rlari ravon va soddaligi bilan xalqonadir.

Muhammad Yusuf she'r va shoirlik xaqida quyidagi gaplarni aytgandi: "Men shoirman degan zotdan qo'rqing. Chunki undan har baloni kutish mumkin.. Haqiqiy shoir hech qachon iddao bilan o'zini tanishtirmaydi. Aksincha, uni allaqachon xalq tanlab, saylab olgan bo'ladi... Aslida, she'r ham odamdek gap. Uning yuzi, ko'zi, kiyofasi va libosi bor. Ba'zi she'rlar satang ayollardek yasangan. Pardoz-andozni ham joyiga quygan. Ularda birgina yetishmovchilik bor, xolos. Samimiyat yo'q. She'r nima? She'r yozilaveradi. Kitoblar ham bosilaveradi. Shoir kamaysa, ana, qancha uddaburonlar bor - kitob kamaymaydi. Birok, haqiqiy adib, shoir har yili osmondan chalpakdek yog'ilavermaydi."

O'zbekiston Qahramoni, xalq shoiri A.Oripov uni: "Adabiyotimiz gulshanida

¹ B.Toxliyev "Adabiyot o'qitish metodikasi" Toshkent. 2008

ochilib, yashnab turgan bir chechak edi.”, deb baholaydi. O‘zbekiston xalq artisti Yu.Usmonova esa: “She’rlarida dard bor. Muhammad Yusuf xalq dardini tushunardi. Xalq uchun, Vatan uchun, Mustaqillik uchun yonib yozardi. Shu bilan birga inson qalbining tub-tubidagi dardini topib yoza olardi. U kishining yuragi xalq dardi bilan hamohang urardi... Shoirning har bir so‘zi she’r edi. Muhammad aka betakror she’rlarida yashaydi, qo‘shiqlarimizda yashayveradi.”²

Muhammad Yusuf “Xalq bo‘l, elim” she’ri orqali xalq ongiga birdamlik, hamjihatlik, hamfikrlik kabi g‘oyalarni singdirishga intiladi. Bu harakat she’rning bosh pafosiga aylangan. Ushbu she’r xalqni birdamlikka chorlashi bilan ajralib turadi. Shoir Muhammad Yusuf esa elni xalq bo‘lishga chorlab tarixning ayovsiz g‘ildiragi ostida toptalib kelgan, sobiq Ittifoq davrida o‘zining kimligini ham unutayozgan elini, xalq bo‘lib yashashiga umid ko‘zi ila qaraydi. Xalq bo‘lib birlashgan va yashagan davrlarini esa bir-bir eslatadi.

Qadim yurtga qaytsin qadim navolarim,
Qumlar bosib qurimasin daryolarim.
Alpomishga alla aytgan momolarim
Ruhini shod etay desang – xalq bo‘l, elim.

Xulosa qilib aytganda, Muhammad Yusuf uchun har bir so‘z, hayotidagi har bir hodisa she’riyat edi. U go‘yo, osmonlarda qanot qoqayotgan qush kabi juda yengil va yorqin hayot kechirgan. Ammo shoir hayoti juda erta uzilgan. Ijodiy pallasi parvoz vaqti uzilgan... Shoir 2001 yilning 29 iyul kuni vafot etgan.

Muhammad Yusuf kabi o‘ta keng qamrovli, hissiyotlari va o‘ylari chuqur shoir o‘limini bir narsagina — undan meros qolgan va shubhasiz, o‘zbek she’riyati rivojiga samarali ta’sir ko‘rsatuvchi she’rlariga yupatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B.Toxliyev “ Adabiyot o‘qitish metodikasi” Toshkent. 2008.
2. Mirvaliyev S. “O‘zbek adiblari” Toshkent: “Fan”, 1993.
3. Muhammad Yusuf “Saylanma” Toshkent: “Sharq”, 2012
4. Muhammad Yusuf “Shoir sevgisi” Toshkent: “Noshir”, 2014.
5. Olimov T.X. Eshlarda o‘zlikni anglashni shakllantirish // Ta’lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar.–Toshkent, 2016. - №4. - B.118 -121. (13.00.00. 01.07.2011. №1).
6. Olimov T.X. Sharq mutafakkirlari ijodida fuqarolik jamiyati va madaniyatini rivojlantirish masalalari //Pedagogik mahorat – Buxoro, 2019. - №2. - B. 85-88 (13.00.00. №23).

² Olimov T.X. Eshlarda o‘zlikni anglashni shakllantirish // Ta’lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar.–Toshkent, 2016. - №4. - B.118 -121. (13.00.00. 01.07.2011. №1).